

ks. Stanisław Łabendowicz

Katecheza wychowuje do rozumienia istoty Kościoła Chrystusowego

Catechesis educates to understand the essence of the Church of Christ

Summary

Since the beginning of the Church, the purpose of catechesis has been to guide students to reach maturity in faith "in the fullness of Christ" (Eph 4:13) and in the Christian community, which is "the origin, locus and goal of catechesis" (DOK 254). There is therefore a close connection between the Church and catechesis, because each ecclesiological concept corresponds to a specific vision of catechesis. As "catechesis is essentially an ecclesial act" (DOC 78), the entire community of the Church, clergy and laity, are responsible for it. Due to the sacrament of baptism and participation in the priesthood of Christ, (cf. DOK 220), catechesis demands the involvement of all ecclesial subjects in the ministry of the word of God and the appreciation of the ministries and charisms that are present in the Church community.

Key words: catechesis, upbringing, Church, God, history, time, salvation, human being.

Wstęp

Od początku istnienia Kościoła celem katechezy jest prowadzenie chrześcijan do dojrzałości w wierze „według pełni Chrystusa” (Ef 4,13). Chrześcijanie rodzą się do nowego życia poprzez nawrócenie ku Ewangelii i chrzest¹. Kościół, od początku swego istnienia, nieustannie głosi Dobrą Nowinę, którą otrzymał od Chrystusa, i wzywa wszystkich ludzi do nawrócenia, przemiany życia i przyjęcia łaski zbawienia. Sobór Watykański II ukazał człowieka na tle dokonujących się przemian społecznych i kulturowych. Jednocześnie, dokonał on dogłębnej analizy sytuacji wierzących we współczesnym świecie i dał nowy impuls do zainteresowania się ich miejscem i rolą we wspólnocie Kościoła. W kontekście wizji Kościoła jako Ludu Bożego nastąpiło dowartościowanie laikatu, które przejawia się między innymi w trosce o rozwój wiary.² Zgodnie z Adhortacją *Catechesi tradendae* Jana Pawła II, katecheza jest wychowaniem w wierze dzieci, młodzieży i dorosłych a dokonuje się poprzez systematyczne nauczanie dla wprowadzenia wierzących w pełnię życia chrześcijańskiego (por. CT 18). W tym znaczeniu przez „katechezę” rozumie się szeroko pojęte nauczanie Kościoła, zmierzające do obudzenia i rozwoju wiary ludzi, uwzględniające ich sytuację egzystencjalną

¹ Por. J. Charytański, *Katecheza ciągła w świetle Synodu 1977 w: Katecheza po Soborze Watykańskim II w świetle dokumentów Kościoła*, t. 2, Warszawa 1985, s. 93.

² Por. E. Alberich, A. Binz, *Formy i modele katechezy dorosłych*, Torino 1995, s. 9.

oraz uwarunkowania socjokulturowe. W aspekcie ogólnopastoralnym przez katechezę należy rozumieć czynności duszpasterskie, mające na celu rozwijanie ich wiary oraz prowadzenie do praktyki religijnej we wspólnocie Kościoła³.

Próbując ukazać właściwą perspektywę postrzegania katechezy, należy stwierdzić, że Kościół pozostaje jej pierwszym i podstawowym podmiotem. *Dyrektorium ogólne o katechizacji* podaje, że: „Katecheza jest ze swej istoty aktem eklezjalnym. Prawdziwym podmiotem katechezy jest Kościół, który kontynuując posłanie Jezusa Nauczyciela i ożywiany przez Ducha Świętego, został posłany, by być nauczycielem wiary. Kościół więc, naśladując Matkę Pana, wiernie zachowuje Ewangelię w swoim sercu, głosi ją, celebry, przeżywa i przekazuje w katechezie tym wszystkim, którzy zdecydowali się pójść za Jezusem Chrystusem” (DOK 78). Wynika z tego, że „za katechezę jest odpowiedzialna cała wspólnota chrześcijańska (...) Katecheza jest więc działaniem wychowawczym realizowanym z uwzględnieniem szczególnej odpowiedzialności każdego członka wspólnoty” (DOK 220). Jakkolwiek w dokumentach kościelnych przypisuje się odpowiedzialność za prowadzenie do dojrzałej wiary całej wspólnocie, adresatem katechezy pozostaje zawsze konkretna i historyczna osoba (zob. RH 13, EN 31, 46).

1. Wierzyć w Kościół – czyli wierzę w Boga działającego w historii i czasie (Chcę poznać i zrozumieć Kościół)

Kościół jest źródłem katechezy, a właściwe rozumienie jego istoty ma olbrzymie znaczenie dla natury katechezy. Sobór Watykański II nie przekazał ściśle określonej definicji Kościoła, a jedynie zwrócił uwagę, że w swej najgłębszej istocie jest on złożoną rzeczywistością porządku nadprzyrodzonego (por. KK 5), która jawi się jako „misterium Ludu Bożego pielgrzymującego przez ten świat ku eschatologicznej pełni zbawienia” (KK 1, 9-17). Kościół jest zatem złożoną rzeczywistością, w której istnieje element boski i ludzki, niewidzialny i widzialny, wieczny i doczesny⁴. Prawda o Kościele jest tajemnicą wiary, dlatego też w nauczaniu o tej prawdziwe, a także w określeniu istoty Kościoła w katechezie należy stosować obrazy i idee biblijne, które najlepiej oddają bogactwo tej rzeczywistości (por. KK 6, 8). Żywa i skomplikowana rzeczywistość Kościoła znajduje swoje odzwierciedlenie szczególnie w katechezie. Do celów katechezy należy inicjowanie wiary, wtajemniczenie w życie Kościoła oraz formacja apostołska⁵. Żaden z tych celów nie kieruje się w stronę jakiegś odrębnej dziedziny życia, lecz wszystkie tworzą jeden cel ostateczny – komuniję z Jezusem Chrystusem. Kościół jest celem wszelkiej katechizacji. Zadaniem katechezy jest więc prowadzenie człowieka do wiary dojrzałej, osobistej, świadomej, a jednocześnie naznaczonej charakterem eklezjalności. W takim ujęciu katecheza przestaje być sztuką przekazywania wiedzy o Bogu i Kościele, a staje się procesem współuczestniczenia i udzielania wiary, ukierunkowanym na rozwój miłości.

³ Por. W. Miziołek, *Drogi katechezy dorosłych*, w: *Ewangelizacja*, red. J. Krucina, Wrocław 1980, s. 261; por. R. Niparko, *Katecheza dorosłych. Zarys teorii*, Poznań 1987, s. 25.

⁴ Por. S. Łabendowicz, *Formacja katechetów w dokumentach Kościoła i literaturze katechetyczno-dydaktycznej po Soborze Watykańskim II*, Sandomierz 1997, s. 116-117.

⁵ Por. R. Niparko, *Katecheza...*, s. 86-119; por. M. Majewski, *Katecheza wspólnoty we wspólnocie i dla wspólnoty*, RTK 28 (1981) 6, s. 114.

A. Czaja stwierdza, że „Wiara w Kościół to jest właściwie wiara w Boga – Emmanuela, Boga z nami, który angażuje się w nasze ziemskie życie. Wierzyć w Kościół to wierzyć w takiego Boga, który nie zasiada tylko na wysokim niebie, ale urzeczywistnia społeczność z ludzkich osób – społeczność, która stanowi świątynię duchową, budowaną przez Boga z nas jako żywych kamieni”⁶. Zatem „wierzyć w Kościół” to znaczy „wierzyć w Boga aktywnego w historii, Boga bliskiego ludziom, który angażuje się w nasze życie, by dać nam na zawsze swoje życie”⁷. Jak wskazuje Katechizm Kościoła Katolickiego, wiara w Kościół jest zupełnie innej natury aniżeli wiara w Boga (*Credo in Deum*). Trzeba być tego świadomym, „by nie mieszać Boga i Jego dzieł” (KKK 750). Wiara w Boga oznacza zawierzenie Bogu, natomiast wiara w Kościół jest wyznawaniem wiary w Boga bliskiego ludziom działającego w historii. Specyfika powstania Kościoła przejawia się w tym, że mimo jego zaistnienia w historii świata, ciągle powstaje na nowo i nieustannie się urzeczywistnia⁸. Historyczne powstanie i trwanie Kościoła wiąże się z rozlaniem łaski Bożego Syna na świat, wylaniem Ducha Świętego i stworzeniem nowego człowieka (por. KK 7). Jak czytamy w *Dziejach Apostolskich*, „Trwali oni w nauce Apostołów i we wspólnocie, w łamaniu chleba i w modlitwach. Codziennie trwali jednomyślnie w świątyni, a łamiąc chleb po domach, przyjmowali posiłek z radością i prostotą serca. Wielbili Boga (...) Pan zaś przymnażał im codziennie tych, którzy dostępowali zbawienia” (Dz 2,42.46n). W zaistnieniu i trwaniu Kościoła ma udział cała Trójca Święta – Ojciec, Syn i Duch Święty, a teologia słusznie mówi o trynitarnej genezie Chrystusowego Kościoła⁹. Tak więc u jego początków „można dostrzec w sposób szczególny miłość Ojca, do którego należy inicjatywa zarówno stworzenia, jak i odkupienia. (...) W historycznym zaistnieniu Kościoła ujawnia się zasadniczy wkład Jezusa Chrystusa, wcielonego Syna Bożego namaszczonego Duchem Świętym. Tenże Duch Święty jest mocą Chrystusa w powołaniu Kościoła do istnienia i jako taki ma też swój wkład w historyczne zaistnienie Kościoła. Co więcej, wieloraka aktywność Ducha Świętego warunkuje również trwanie Kościoła przez wieki, dziś i jutro (por. 2Kor 13,13)”¹⁰.

Historyczne zaistnienie Kościoła ma ścisły związek z życiem i dziełem Jezusa Chrystusa¹¹. Chrystus jest kamieniem węgielnym Kościoła (por. Mt 21,42; Dz 4,11; 1 P 2,7). Choć Kościół jest odwiecznie zaplanowany przez Ojca, a objawia się i rozwija w Duchu Świętym, jego rzeczywiste, to z Ewangelii wynika jasno, że Chrystus zamierzał założyć i osobiście założył swój Kościół (por. KKK 765). Zapoczątkował go w ten sposób, że „głosząc radosną nowinę, zwołał wspólnotę wiary i nadał jej określoną strukturę: kodeks moralności, modlitwę, kierownictwo Dwunastu. Dlatego Kościół jest Chrystusowy, jest ludem mesjańskim, stanowi Królestwo Chrystusowe, jest Ciałem Chrystusa i stanowi jedno Ciało w Chrystusie (por. KK 3, 5, 9)”¹². Kościół jest dziełem Trójjedynego Boga. Chrystus jest jego założycielem, a w jego powstaniu mają udział wszystkie trzy Boskie Osoby:

⁶ A. Czaja, *Wierzę w Kościół. Katechezy o Bożym domu dla nas*, Opole 2013, s. 8.

⁷ Tamże.

⁸ Tamże, s. 16.

⁹ Stanowi – jak mówił już św. Cyprian z Kartaginy – „(...) lud zjednoczony jednością Ojca i Syna, i Ducha Świętego” (KK 4).

¹⁰ A. Czaja, *Wierzę w Kościół...*, s. 19-20.

¹¹ Por. M. Rusecki, *Boska geneza Kościoła*, w: *Kościół w czasach Jana Pawła II*, Lublin 2005, s. 66-70.

¹² A. Czaja, *Wierzę w Kościół...*, s. 21.

Ojciec, Syn i Duch Święty. Jak zauważa A. Czaja, „Pierwszym aktem przygotowania Kościoła jest stworzenie człowieka mężczyzną i niewiastą, i zaprogramowanie ludzkiej natury w ten sposób, że człowiek realizuje się w relacji z Bogiem i z ludźmi. Drugim aktem jest ukonstytuowanie swego rodzaju prototypu Kościoła w formie Narodu Wybranego”¹³. Specyfika Kościoła polega na tym, że stale powstaje, rodzi się w tak wielu świątyniach, gdy jest udzielany chrzest święty, i ciągle się rozwija. Źródłem jego żywotności jest stała obecność Chrystusa w nim i życiodajna aktywność Bożego Ducha.

W dokumencie Kościoła czytamy, że prawdziwym podmiotem katechezy jest Kościół, który głosi, celebryje, przeżywa i przekazuje Ewangelię, którą sam żyje oraz członkowie Kościoła (zob. KK 64, KO 10). Mówi o tym Z. Marek w słowach „Kościół, ilekroć podejmuje posłanie Jezusa, by nauczać wiary, zawsze staje się podmiotem katechezy”¹⁴. Jako że katecheza swój początek bierze w wyznaniu wiary Kościoła, powinna posiadać wymiar eklezjalny. Tę prawdę ukazuje *Dyrektorium ogólne o katechizacji*, według którego „katecheza prowadzi do dojrzałej wiary nie tylko osoby katechizowane, ale także samą wspólnotę” (DOK 221). Dalej w dokumencie tym czytamy: „Eklezjalna natura katechezy nadaje przekazywanemu orędziu ewangelicznemu wewnętrzny charakter eklezjalny. Katecheza ma swój początek w wyznawaniu wiary Kościoła i prowadzi do wyznawania wiary (...) Dlatego, gdy katecheza przekazuje misterium Chrystusa to w jej orędziu rozbrzmiewa wiara całego Ludu Bożego w ciągu historii (...). Rzeczywiście, w katechezie jest obecna wiara tych wszystkich, którzy wierzą i pozwalają Duchowi Świętemu, by ich prowadził” (DOK 105).

Celem katechezy jest budzenie i umacnianie wiary, która potrzebuje słowa Bożego, aby mogła się rozwijać. Cel katechezy nie ogranicza się jednak do przekazywania religijnej wiedzy i udzielania religijnych pouczeń. Przekaz wiary „powinien szeroko uwzględniać przeżywane doświadczenia oraz uwarunkowania i wyzwania, jakie spotyka się w życiu. Ich pytania i potrzeby wiary są liczne i różnicowane” (DCG 172). Katecheza musi obejmować wśród swoich celów także ponowne określenie tożsamości chrześcijańskiej i ukazanie życiowych odniesień wiary, jej wpływu na sposób ludzkiej egzystencji. Musi więc zmierzać do tego, by podawane w niej obiektywne wartości religijne stały się wartościami osobistymi katechizowanego. Poznana, zrozumiana i przeżyta prawda powinna być realizowana w religijno-moralnym życiu. W Dekrecie o pasterskich zadaniach biskupów w Kościele *Christus Dominus* postulat ten został sformułowany następująco: „Umocnieni w wierze, nadziei i miłości, wzrastali w Chrystusie, a wspólnota chrześcijańska dawała to świadectwo miłości, które zaleca Pan” (DB 30). Należy więc szczególnie wśród chrześcijan rozwijać chrześcijańskie poczucie wspólnoty, dostrzegać konkretne potrzeby wspólnoty kościelnej i grup stanowych. Ewangelii nie głosi się przecież w „próżni”, lecz konkretnym ludziom żyjącym w określonych warunkach społeczno-kulturalnych. Trzeba więc uwzględnić w katechezie przede wszystkim te problemy, które są aktualne w danym środowisku¹⁵. Katecheza ma być miejscem otrzymywania informacji i intelektualnych wysiłków, ale jednocześnie

¹³ Tamże, s. 26.

¹⁴ Z. Marek, *Katecheza w świetle nowego Dyrektorium*, HW 10 (1999) I, s. 27; por. A. L. Szafranski, *Kairologia. Zarys nauki o Kościele w świecie współczesnym*, Lublin 1990, s. 55; por. J. Charytański, *Parafia wspólnotą przekazu wiary i życia chrześcijańskiego*, w: *Ewangelizacja*, red. J. Krucina, Wrocław 1980, s. 219.

¹⁵ Por. P. Poręba, *Psychologia rodziny*, Lublin 1972, s. 23.

musi być miejscem modlitwy i praktykowania rad ewangelicznych w sposób dostosowany do każdego oraz miejscem doprowadzenia do pełnego uczestnictwa w sprawowaniu liturgii świętej, aby także w niej można było dojść do szczerzej modlitwy (por. DCG 25, 27).

2. Wierzę w Kościół Chrystusowy – Kościół jako narzędzie zbawienia (Chcę doświadczyć Kościoła w który wierzę)

Wypełnianie zbawczej misji Chrystusa jest „centralną funkcją bytową Kościoła”¹⁶ i dotyczy przepowiadania wiary i wprowadzenia człowieka w rzeczywistość życia nadprzyrodzonego. W swoich dokumentach Kościół wskazuje na charakter tej działalności, a także wnika w tajemnice świata, aby człowiek mógł właśnie w nim odkrywać Boga i Jego plany w stosunku do ludzkości¹⁷. Dlatego też Kościół współpracuje ze wszystkimi ludźmi dobrej woli w budowaniu świata, ukazując zarazem odkupieńczą obecność Chrystusa w nim¹⁸. Wierność Kościołowi dotyczy jednak nie tylko wierności Urzędowi Nauczycielskiemu Kościoła, ale także wierności życiu we wspólnocie Kościoła¹⁹. Wewnętrzny rozwój Kościoła zależy więc od katechezy (zob. CT 13, 15; DOK 64), pełni ona bowiem niezastąpioną rolę w kształtowaniu współodpowiedzialności chrześcijańskiej (zob. DCG 76)²⁰.

Kościół jest przedmiotem katechezy, tzn. że ma ona prowadzić wierzących do formacji dojrzałej wiary, a więc do pełnego uczestnictwa we wspólnocie Kościoła i do ostatecznego celu, jakim jest zbawienie. Chrześcijańska formacja wynika z zapotrzebowania, które wiąże się z rozwojem współczesnego świata i odnową Kościoła, ale przede wszystkim stanowi wyraz wierności Bogu oraz człowiekowi. Pojawiające się w dokumentach Kościoła zagadnienie treści katechetycznych nie można zamknąć jedynie w aspekcie intelektualnym, ograniczającym katechezę do przekazywania wiedzy na temat Boga i Jego tajemnicy lub na temat Kościoła (zob. DCG 13, 76; OLB 8; CT 26; KDWC 32, 42; DOK 118, 174). Katecheza ma prowadzić do zbawienia, wprowadzając w życie prawdziwie chrześcijańskie poprzez: udział w modlitwie osobistej i liturgicznej, zmianę postawy życiowej oraz wzrost aktywności charytatywnej wobec bliźnich (zob. DB 19, DWCH 4, OCWD 19, DOK 84). *Dyrektorium ogólne o katechizacji* kładzie nacisk na integralność przekazywanych treści i ukazuje, że Urząd Nauczycielski Kościoła obdarzony jest w realizacji tego zadania „charyzmatem prawdy” (zob. DOK 44). Dzięki katechezie, która traktuje członków Kościoła jako przedmiot i podejmuje treści związane z życiowym doświadczeniem swoich adresatów, Objawienie Boże dochodzi do człowieka za pośrednictwem doświadczenia i kultury danej epoki. Celem takiego doboru treści jest ukazanie adresatowi katechezy, że istnieje fundamentalny związek pomiędzy zbawieniem a zaangażowaniem

¹⁶ J. Glazik, *Eine Korrektur, keine Magna Charta*, w: *Die Autorität der Freiheit. Gegenwart des Konzils und Zukunft der Kirche im ökumenischen Disput*, red. J. C. Hatnpe, t. 3, München 1967, s. 547.

¹⁷ Por. R. Kamiński, *Kościół wobec sekularyzacji, Program duszpasterski 1998/99*, s. 116; por. J. Charytański, *Zadania katechizacji w świetle dokumentów soborowych*, CT 37 (1967) 3, s. 91; por. M. Majewski, *Tożsamość katechezy integralnej*, Kraków 1995, s. 64-67; por. T. Panuś, *Zasada wierności Bogu i człowiekowi i jej realizacja w polskiej katechizacji*, Kraków 2001, s. 300.

¹⁸ Zob. M. Majewski, *Pedagogiczno-dydaktyczne wartości katechezy integralnej*, Kraków 1995, s. 22; por. T. Panuś, *Zasada...*, s. 223.

¹⁹ Por. J. Charytański, *Zadania...*, s. 87.

²⁰ J. Colomb, *Obecny stan katechizacji w całokształcie Kościoła*, „Concilium” 1-5 (1970), s. 166.

człowieka w świecie, zwłaszcza w Kościele²¹. Kościół, jako sakrament Chrystusa, a zarazem wspólnota wiernych, kształtuje przedmiot katechezy i jej doświadczenie, stanowi jednocześnie jej istotny wymiar.

W Konstytucji dogmatycznej o Kościele *Lumen gentium* czytamy, że Kościół został ustanowiony przez Boga z myślą o zbawieniu rodzaju ludzkiego i jako taki ma powszechne posłannictwo w świecie. W jego posłannictwie chodzi o to, aby wszyscy ludzie osiągnęli „pełną jedność w Chrystusie”. Odpowiada to odwiecznemu zamierzeniu Boga Ojca, który „stworzył cały świat, a ludzi postanowił wynieść do uczestnictwa w życiu Bożym” (KK 2). Zatem główną racją bycia Kościoła jest służba zbawieniu, to znaczy jednanie człowieka z Bogiem i ludzi między sobą. Dlatego został on ustanowiony i wyposażony w określone środki zbawcze, pełnię łaski i prawdy. Jak wskazuje Sobór Watykański II w konstytucji *Lumen gentium*, jego zasadniczym zadaniem jest głosić i krzewić Królestwo Boże wśród wszystkich narodów ziemi (por. KK 5) i udzielać ludziom owoców Chrystusowego odkupienia (por. KK 8; DM 1). Sensem Kościoła jest więc służyć zbawieniu, służyć Bogu i ludziom, ale w takim właśnie znaczeniu: prowadzenia człowieka do coraz głębszej wspólnoty z Bogiem. Najważniejsze jest dobro zbawcze każdego człowieka, który jest drogą Kościoła (por. RH 14).

Sobór Watykański II naucza, że Kościół jest w Chrystusie niejako sakramentem zbawienia, czyli „znakiem i narzędziem wewnętrznego zjednoczenia z Bogiem i jedności całego rodzaju ludzkiego” (KK 1). Wartość Kościoła zawiera się przede wszystkim w tym, że jest on znakiem i narzędziem zbawienia, „nie miejscem zbawienia, bo zbawienie jest dla świata i realizuje się w świecie”²². Wartością Kościoła jest też jego służba zbawieniu wszystkich ludzi oraz otwartość Kościoła na świat w trosce o jego rozwój i dobro. Sobór Watykański II w Konstytucji duszpasterskiej o Kościele w świecie współczesnym *Gaudium et spes* wskazuje, że zbawcza misja Kościoła „odnosi się nie tylko do chrześcijan, ale także wszystkich ludzi dobrej woli, w których sercu w niewidzialny sposób działa łaska. Skoro bowiem Chrystus umarł za wszystkich i skoro ostateczne powołanie człowieka jest w istocie jedno, mianowicie Boskie, powinniśmy utrzymywać, że Duch Święty wszystkim daje możliwość uczestniczenia w tym misterium paschalnym w tylko Bogu znany sposób” (KDK 22). Kościół jest „powszechnym sakramentem zbawienia” (KK 48), „ukazującym i zarazem realizującym tajemnicę miłości Boga do człowieka” (KDK 45). Kościół „nie powstał celem szukania ziemskiej chwały” (KK 8). Nie chodzi więc o to, aby „budować silny Kościół, w znaczeniu mocnych struktur, sprawnej organizacji i panowania nad światem. Właściwym przedmiotem zainteresowania Kościoła powinno być zbawienie człowieka i świata, a więc życie Boże”²³. Jak czytamy w konstytucji *Lumen gentium*, „Kościół jest w Chrystusie niejako sakramentem, czyli znakiem i narzędziem wewnętrznego zjednoczenia z Bogiem i jedności całego rodzaju ludzkiego” (KK 1). Szczególnie ważne jest to wyrażenie „w Chrystusie”. Oznacza ono, że tylko będąc w Chrystusie, poprzez trwanie w Chrystusie, Kościół jako wspólnota wierzących może nieść zbawienie światu. W oderwaniu od Chrystusa jest to niemożliwe. Ojcowie Soboru Watykańskiego II stwierdzają: „Jak wszystkie członki ciała ludzkiego, choć jest ich wiele, tworzą przecież jedno ciało, tak też i wierni w Chrystusie (por. 1Kor 12,12)” (KK 7).

²¹ Por. W. Bless, *Jakie są wytyczne do układania katechizmu*, „Concilium” 1-5 (1970), s. 186.

²² A. Czaja, *Wierzę w Kościół...*, s. 11-12.

²³ Tamże, s. 14.

Kościół czyni świat bardziej ludzkim i niesie mu nadzieję zbawienia. Został ustanowiony przez Chrystusa dla komunii życia, miłości i prawdy. Jest narzędziem zbawienia wszystkich i posłany do całego rodzaju ludzkiego jako światłość świata i sól ziemi (por. Mt 5,13-16)²⁴. Katecheza „dąży do podwójnego celu” (CT 18), a mianowicie: pragnie doprowadzić do dojrzałości wiarę już zrodzoną i ukształtować prawdziwego ucznia Chrystusa przez pogłębione i systematyczne poznanie Jego Osoby i nauki (por. CT 19). Ostatecznym celem katechezy jest doprowadzenie nie tylko do spotkania z Jezusem, ale do zjednoczenia, a nawet głębokiej z Nim zażyłości. Katecheza realizuje się poprzez: rozwijanie poznania wiary, wychowanie liturgiczne, formację moralną, nauczanie modlitwy, wtajemniczenie w życie wspólnotowe i wychowanie do niego oraz wprowadzenie do posłannictwa misyjnego. Służąca temu wzrostowi katecheza jest działaniem stopniowym, uwzględniającym pierwszą ewangelizację, zapoczątkowującą powierzenie się Chrystusowi, wtajemniczenie czy mistagogię. Postulat katechezy wypływa z podstawowej misji Kościoła i troski o zbawienie człowieka. Zasadniczym zadaniem każdej formy katechezy jest przygotowanie do dojrzałego wyboru wiary chrześcijańskiej przez przeżycie nawrócenia.

Relacje, jakie zachodzą pomiędzy katechezą i Kościołem, są dwustronne. Z jednej strony katecheza znajduje swoje źródło, uzasadnienie, środowisko i skuteczną oddziaływanie w Kościele, z drugiej zaś – Kościół przez katechetyczną posługę słowa wypełnia misję zbawienia, stając się jednocześnie podmiotem, przedmiotem i celem działań katechetycznych. Właściwe pojmowanie relacji Kościoła i katechezy jest wynikiem zrozumienia istoty Kościoła oraz całej jego działalności duszpasterskiej, w której uczestniczy katecheza, gdyż wiąże ze sobą słowo Boże, życie sakramentalne i świadectwo. Dlatego też związek katechezy z Kościołem w ciągu całej historii chrześcijaństwa przyjmował różne formy w zależności od rozumienia istoty Kościoła.

3. Wierzę, że Bóg przez Kościół jest blisko człowieka (Chcę żyć z Chrystusem obecnym w Kościele)

Ze względu na to, że człowiek jest zawsze „drogą Kościoła” i jest przedmiotem jego troski, to działalność Kościoła kieruje się na taką formację człowieka, która prowadzi go do zjednoczenia z Chrystusem, „a nawet głębokiej z Nim zażyłości” (CT 5). Wynika z tego, że katecheza jest w szczególny sposób związana z Kościołem. Nie tylko wyrasta z życia Kościoła, ale również „bierze czynny udział w jego urzeczywistnianiu się”²⁵. Dokument *Orędzie Synodu Biskupów do Ludu Bożego* mówi o podmiocie i wysuwa na pierwszy plan wymiar eklezjalno-społeczny katechezy. Według tego dokumentu odpowiedzialnymi za katechezę i inne działania w Kościele są nie tylko biskupi, kapłani i diakoni, ale także katecheti, nauczyciele i animatorzy różnych wspólnot chrześcijańskich (por. OLB 14). W związku z tym cała wspólnota eklezjalna (Kościół) powinna wciąż nabywać wewnętrznego przekonania, że jest instancją w pierwszej kolejności odpowiedzialną za dzieło katechetyczne, mimo że w danych przypadkach działa poprzez konkretne osoby bądź korzysta z określonych struktur²⁶. Podkreśla to *Dyrektorium ogólne o katechizacji*, w którym czytamy, że „adresatem katechezy jest sama wspólnota chrześcijańska i każda osoba, która do niej należy” (DOK 168).

²⁴ Tamże, s. 40.

²⁵ A. Exeler, *Katechese in unserer Zeit*, München 1979, s. 35.

²⁶ Por. K. Misiaszek, *Wspólnota chrześcijańska (parafia) jako podmiot katechezy*, w: *Katecheza w parafii poszukiwanie tożsamości*, red. K. Kantowski, Warszawa 2004, s. 21.

Dla katechezy nie jest obojętne, jaki obraz Kościoła jest prezentowany w teologii, ponieważ wpływa on na jej kształt i naturę²⁷. M. Majewski²⁸ podaje trzy modele Kościoła, które rozwijały się w teologii oraz w katechezie. Miały one jednocześnie znaczny wpływ na pojmowanie Kościoła i jego przedmiotowego charakteru w katechezie. Według tego autora w ujęciu scholastycznym katecheza przekazywała model Kościoła: wertykalny, piramidalny, hierarchiczny i instytucjonalny. W tak ujętym Kościele centralną pozycję zajmowali duchowni – papież, biskupi i prezbiterzy. Kontakt wiernych z Chrystusem dokonywał się przez posługę duchownych, a ludzie świeccy nie mieli jakiegokolwiek wpływu na całokształt życia Kościoła. Nauczanie oparte na Objawieniu było autorytatywne i ograniczało się do przygotowania do sakramentów. Następnie pojawił się model horyzontalny, charyzmatyczny, antyinstytucjonalny. W nim ograniczono rolę hierarchii i zredukowano ją do uczestnictwa we wspólnocie, która została podniesiona do rangi podmiotu. Wspólnota osób wierzących, słuchająca i przepowiadająca słowo Boże oraz uczestnicząca w liturgii ma sama kształtować Kościół. Natomiast duchowni otrzymują misję od wspólnoty wierzących i pełnią posługę zgodnie z jej wolą. Cała wspólnota jest odpowiedzialna za katechezę, nauczanie oraz formację katechetów i spełnianie posługi apostołskiej²⁹. Pomiędzy tymi dwoma ujęciami znajduje się trzeci model Kościoła, który traktuje Kościół jako „wspólnotę i służbę”³⁰. Według tego ujęcia Chrystus znajduje się w centrum Kościoła i działa przez Ducha Świętego. Natomiast wszyscy członkowie Kościoła uczestniczą w podstawowych funkcjach Kościoła, wypełniając je zależnie od posiadanych charyzmatów i posług. Ta różnorodność charyzmatów i posług buduje wewnątrz Kościół, a tym samym przyczynia się do wzajemnej jedności³¹.

Dopiero po Soborze Watykańskim II zarówno Kościół, jak i katecheza stawały się coraz bardziej otwarte, poszukujące prawdy i chcące budować wspólnotę, a jednocześnie szukające konfrontacji i dialogu ze światem oraz współczesnymi ludźmi³². Poruszając różne treści, katecheza kształtuje w katechizowanych świadomość przynależności do Kościoła. Jednocześnie katecheza ma za zadanie kształtować postawę, która uzdalnia katechizowanych do odpowiedzialności za Kościół oraz przyjęcia odpowiednich ról w społeczności kościelnej³³. Prowadzenie wychowania w kierunku życia we wspólnocie Kościoła jest zadaniem każdej katechezy i całej katechizacji, zaś tylko Kościół jest wspólnotą wiary, w której dokonuje się autentyczna formacja³⁴. Kościół swoją moc „czerpie z Chrystusa, który jest jego kamieniem węgielnym. Jego specyfika wyraża się m.in. w tym, że jest ciągle w budowie. Stanowi Boże mieszkanie w Duchu (a więc nic materialnego) i przybytek Boga z ludźmi, których Bóg zaprasza do współbudowania wspólnego domu”³⁵. Kościół jest więc również naszym domem, co Ojcowie Soboru wyrażają słowami: „dom Boga (1Tm 3,15), w którym (...) mieszka Jego rodzina” (KK 6).

²⁷ Por. R. Murawski, *Co katecheta daje młodzieży w wychowaniu do odpowiedzialności za Kościół*, Kat 19 (1975) nr 5, s. 194-195.

²⁸ Por. M. Majewski, *Katecheza wierna Bogu i człowiekowi*, Kraków 1986, s. 148.

²⁹ Tamże.

³⁰ M. Majewski, jw.

³¹ Por. tamże, s. 149.

³² Por. M. Majewski, *Katecheza...*, s. 149; por. S. Łabendowicz, *Formacja katechetów...*, s. 121.

³³ Por. E. Materski, *Wychowawcze aspekty katechezy*, Kat 13 (1969) nr 2, s. 49-55.

³⁴ Por. S. Łabendowicz, *Formacja katechetów...*, s. 122; por. W. Kubik, *Zarys dydaktyki katechetycznej*, Kraków 1990, s. 90.

³⁵ A. Czaja, *Wierzę w Kościół...*, s. 123-124.

A. Czaja wyjaśnia to następująco: „skoro od dnia chrztu jesteśmy dziećmi Bożymi i razem stanowimy Bożą rodzinę, Kościół jako dom Boży jest równocześnie naszym domem. Jest to wspólny dom Boga i wierzących w Chrystusa. Przy tym nie chodzi o wspólne zamieszkanie pod jednym dachem, lecz o tajemnicę naszego trwania w Chrystusie”³⁶. W Kościele, jako wspólnym domu Boga i człowieka, chodzi o „pierwsze miejsce dla Boga, o ścisłą komunię, więź z Chrystusem i naśladowanie Go”³⁷. W czynieniu Kościoła domem potrzeba takich postaw i zachowań, jak: „braterstwa, umiejętności słuchania, dobrej komunikacji i dialogu, świadomej i otwartej tożsamości w odniesieniu do ludzi innej wiary i światopoglądu, solidarności i współdziałania na rzecz dobra wspólnego z ludźmi dobrej woli, choćby w formie wyrazistej opcji na rzecz ubogich i konkretnych programów prorodzinnych. Nie można też zaniechać postawy miłowania nieprzyjaciół”³⁸.

Rodzina chrześcijańska dzięki sakramentowi małżeństwa, ale także chrztu i bierzmowania, jest „Kościółem domowym” w znaczeniu ontycznym. Jest bowiem z istoty swojej „żywą i podstawową częstką Nowego Ludu Bożego, wszczepioną w Jezusa Chrystusa, uczestniczącą w Jego potrójnej godności: królewskiej, prorockiej i kapłańskiej, obdarzoną przy swym powstaniu (w oparciu o sakrament małżeństwa oraz związane z nim sakramenty Pojednania i Eucharystii) bogactwem łaski uświęcającej, cnót wlanych i darów Ducha Świętego, a także wyraźnym powołaniem do doskonałości wraz z prawem do łask Bożych potrzebnych w jego realizacji (por. KK 41; KDK 48)”³⁹. Rodzina chrześcijańska nie stanowi jednak pełnej realizacji Kościoła, ponieważ nie dysponuje wszystkimi nadprzyrodzonymi darami, jakich Chrystus udzielił wspólnocie Kościoła⁴⁰. Udział w zbawczej misji Kościoła sprawia, że rodzina chrześcijańska jest sakramentem Kościoła w świecie, jego skutecznym znakiem. Rodzina nie jest ze swej natury Kościołem, lecz staje się nim, realizując „kościelne zadanie” jednoczenia ludzi z Bogiem i ludzi między sobą. Stanowi żywą komórkę Kościoła, małego zgromadzenia w imię Jezusa. To znaczy, że „rodzina chrześcijańska jest prawdziwym Kościołem, o ile stanowi wspólnotę osób, tak w wymiarze wertykalnym – czyli z Bogiem, jak i horyzontalnym – czyli między sobą, uczestnicząc w dziele zbawczym Kościoła, tzn. w realizacji potrójnej misji Jezusa Chrystusa: prorockiej, kapłańskiej i królewskiej”⁴¹.

Katechetyczne działania mają na celu dobro ludzi i wzmacnianie ich relacji i wspólnoty z Kościołem. Działania te nie są wyłącznie dzisiejszym zjawiskiem⁴². Kościół od wieków był i jest podmiotem, przedmiotem oraz celem katechezy. Wyras z tego odnajdujemy w dowartościowaniu i podkreśleniu znaczenia wspólnoty wierzących – Kościoła i podjęcia tych zagadnień zwłaszcza w katechezie. Wychowanie chrześcijańskie jest zadaniem całego Kościoła powszechnego. Ponieważ droga do poznania prawdy o Bogu prowadzi zarówno przez doświadczenie, jak i rozum, potrzebne jest więc odpowiednie wyjaśnienie orędzia Chrystusa, wprowadzenie w Objawienie i udzielenie odpowiedzi na pytania stawiane przez współczesnych ludzi. Z natury katechezy wynika, że jest ona organicznie związana z Kościołem, w którego życiu nieustannie uczestniczy. Katecheza ma więc

³⁶ Tamże.

³⁷ Tamże, s. 126.

³⁸ Tamże, s. 131-132.

³⁹ W. Tabaczyński, „Kościół domowy” w *świecie nauki papieża Jana Pawła II*, „Ateneum Kapłańskie” 86 (1994) z. 1, s. 15n.

⁴⁰ A. Czaja, *Wierzę w Kościół...*, s. 140.

⁴¹ Tamże, s. 139-140.

⁴² Por. A. Hajduk, Z. Marek, *Zasada wierności Bogu i wierności człowiekowi w polskiej katechezie*, „Seminare” (2001) t. 17, s. 35.

kształtować ich mentalność w duchu nauczania Kościoła. Zmierzają one również do zdobywania coraz większej odpowiedzialności za życie Kościoła, jako wspólnoty wierzących i budowanie wspólnoty parafialnej we wspólnocie Kościoła parokialnego oraz Kościoła powszechnego⁴³. W misję pastoralną i katechizację powinni być zaangażowani wszyscy chrześcijanie, a więc poszczególne osoby, grupy, ruchy czy organizacje i instytucje, w różnym stopniu powiązane z życiem i działalnością Kościoła, gdyż nadrzędnym celem jest budowanie Ciała Chrystusa⁴⁴. Jest to podstawowa zasada działania członków Kościoła. Jan Paweł II w encyklice *Redemptor hominis* wskazuje: „I Papież musi ją stosować do siebie i każdy Biskup. Muszą tej zasadzie pozostawać wierni kapłani, zakonnicy i zakonnice. Muszą wedle niej kształtować swoje życie małżonkowie i rodzice, kobiety i mężczyźni, ludzie różnych stanów i zawodów, od najwyższej społecznie postawionych do tych, którzy spełniają najprostsze prace. Jest to właśnie zasada owej królewskiej służby, która każdemu z nas nakazuje za wzorem Chrystusa wymagać od siebie; wymagać właśnie tego, do czego jesteśmy powołani i do czego, przyjmując powołanie, sami zobowiązaliśmy się z łaską Bożą” (RH 21).

Celem katechezy jest wychowywanie wszystkich chrześcijan do odpowiedzialności za Kościół i za jego rozwój. Przede wszystkim polega to na uświadczeniu katechizowanym ich podmiotowości, tego, że są uczniami Chrystusa, którzy mają obowiązek słuchania, ale i prawo działania w imieniu Chrystusa dla budowania wspólnoty kościelnej⁴⁵. Chociaż katecheza jest jednym z najważniejszych zadań posługi duszpasterskiej Kościoła i w konkretnych sytuacjach jest realizowana przez osoby powołane do pełnienia posługi ściśle katechetycznej, to jest ona także obowiązkiem każdego wierzącego, wynikającym z przyjęcia chrztu świętego (por. DKP 119-120). Papież Jan Paweł II naucza: „Katecheza to także zbiorowy obowiązek całego Kościoła katechizowanego i katechizującego. We wspólnocie wiary i miłości jesteśmy równocześnie i katechetami i katechizowanymi”⁴⁶. Jak podaje *Dyrektorium katechetyczne Kościoła katolickiego w Polsce*, istnieje ścisła zależność pomiędzy organizacją katechezy w diecezji czy parafii a rozwojem życia wewnętrznego wspólnoty wierzących (por. DKP 119). Kościół jest wspólnotą, która w pewien sposób tworzy się spontanicznie, ale w zasadzie wymaga katechezy świadomie formującej tę wspólnotę. Chodzi bowiem o to, by Kościół był wspólnotą wiary i miłości, wspólnotą trwałą i dynamiczną, a jednocześnie wspólnotą Bożą i ludzką, otwartą na świat i człowieka oraz skoncentrowaną na Jezusie Chrystusie⁴⁷.

Podsumowanie

W misji prowadzenia człowieka do Boga uczestniczy nie tylko hierarchia, ale cały Lud Boży, na podstawie swojego udziału w kapłaństwie Chrystusa i na mocy sakramentu chrztu. Stąd zachodzi konieczność rozwinięcia kateche-

⁴³ Por. B. Rozen, *Nauczyciele i wychowawcy w wierze w świetle Dyrektywności katechetycznej Kościoła w Polsce*, w: *Przesłanie dokumentów katechetycznych Kościoła w Polsce*, red. S. Dziekoński, Warszawa 2003, s. 83-88.

⁴⁴ Por. J. Przybyłowski, *Wyzwania pastoralne w dokumentach katechetycznych Kościoła katolickiego w Polsce*, w: *Przesłanie...*, s. 148.

⁴⁵ Por. J. Przybyłowski, *Wyzwania pastoralne...*, s. 149.

⁴⁶ Jan Paweł II, *Homilia w czasie Mszy św. połączonej z udzieleniem I Komunii św., Łódź, 13 czerwca 1987*, w: *Jan Paweł II w Polsce: 1979, 1983, 1987. Przemówienia i homilie*, Warszawa 1991, s. 683.

⁴⁷ Por. Z. Kawa, *Rola katechezy w tworzeniu wspólnoty*, Lublin 1977; por. M. Majewski, *Tożsamość...*, s. 55.

zy, którą trzeba stale doskonalić ze względu na ciągły wzrost skali problemów oraz na wzrastającą dojrzałość osoby ludzkiej⁴⁸. Istnieje ścisła więź pomiędzy Kościołem a katechezą, ponieważ każdej koncepcji eklezjologicznej odpowiada określona wizja katechezy i każda forma katechezy zakłada pewną eklezjologię⁴⁹. Kościół jest celem katechezy. Katecheza domaga się więc udziału wszystkich podmiotów eklezjalnych w posłudze słowa Bożego i dowartościowania posług i charyzmatów, które są obecne we wspólnocie kościelnej⁵⁰. Jest ona bowiem naznaczona cechą eklezjalności tak w odniesieniu do słowa, jak i do wiary. Przede wszystkim to „wspólnota chrześcijańska jest początkiem, miejscem i celem katechezy. To właśnie dzięki wspólnocie chrześcijańskiej rodzi się głoszenie wiary, które zaprasza mężczyzn i kobiety do nawrócenia i pójścia za Chrystusem. Ta wspólnota przyjmuje tych, którzy pragną poznać Pana i zaangażować się w nowe życie. To ona towarzyszy katechumenom i katechizowanym w ich drodze katechetycznej oraz z macierzyńską troską czyni ich uczestnikami swojego doświadczenia wiary (...)” (DOK 254). Katecheza powinna więc wypełniać wiele celów, które należy rozpatrywać na trzech poziomach: *indywidualnym* (typ wierzącego), *wspólnotowym* (model wspólnoty) i *eklezjalnym* (model Kościoła)⁵¹:

1. W odniesieniu do *poziomu indywidualnego* katecheza zmierza w kierunku ukazywania nowego modelu człowieka wierzącego. Ma to być wierzący zaangażowany, którego charakteryzuje nowy stosunek do wiary i kultury; nowy sposób życia we wspólnocie i uczestnictwa w życiu Kościoła; nowy sposób obecności w świecie i znajomości etyki;

2. Na *poziomie wspólnotowym* celem katechezy jest promocja wspólnot dojrzałych w wierze. Wspólnota staje się dojrzała w wierze, gdy jest znakiem żywego chrześcijaństwa, jest wspólnotą świadków wiary, tworzy nowe wspólnoty, aby inni mogli przez to włączyć się w przeżywanie wiary w sposób bardziej zaangażowany. Także wówczas, gdy formuje ludzi w duchu solidarności i braterstwa, jest miejscem doświadczeń wiary, jest otwarta na świat i przyjmuje wierzących w każdym wieku, aby mogli przeżywać swoją wiarę na gruncie inspiracji płynących z Ewangelii;

3. Na *poziomie eklezjalnym* celem katechezy jest realizowanie nowej koncepcji Kościoła. Kiedyś katecheza stawiała sobie za cel „włączać do Kościoła”, dzisiaj powinno się raczej mówić, że jej zadaniem jest „tworzyć Kościół”. W tym wyrażeniu chodzi przede wszystkim o tworzenie w Kościele autentycznej opinii publicznej, aby czuł się on autentycznym podmiotem słowa. Dlatego katecheza nie może się ograniczać do bycia prostym narzędziem przekazu niezmienniej tradycji, ale powinna być rozumiana jako miejsce wypracowywania koncepcji i refleksji nad tradycją. Celem katechezy jest także uaktywnić dialog: Kościół – świat i wiara – kultura, oraz pobudzać w Kościele poczucie współodpowiedzialności.

Proces rozwoju wiary dokonuje się w katechezie nie tylko przez nauczanie i wychowywanie, ale również przez świadectwo. Życie religijne, działalność duszpasterska, posługa chrześcijańska, jak i katechizacja domagają się świadectwa

⁴⁸ Por. J. Colomb, *Obecny stan katechizacji w całokształcie Kościoła*, „Concilium” 1-5 (1970), s. 165-167.

⁴⁹ K. Misiaszek, *Wspólnota...*, s. 22; por. H. de Lubac, *Kościół realizuje Eucharystię, ale także Eucharystia realizuje Kościół*, w: *Medytacje o Kościele*, Kraków 1997, s. 123.

⁵⁰ Zob. R. Niparko, *Dorosły – Katecheza*, w: *Encyklopedia katolicka*, red. S. Wielgus, t. 4, Lublin 1989, s. 128-133.

⁵¹ Por. R. Niparko, *Katecheza...*, s. 144; por. M. Tyszkowa, *Rozwój psychiczny człowieka w ciągu życia. Zagadnienia teoretyczne i metodologiczne*, Warszawa 1988, s. 68; por. L. Turos, *Andragogika ogólna*, Warszawa 1999.

i najdoskonalej się w nim wyrażają. W katechezie świadectwo powinno wskazywać na Chrystusa. Katecheza musi więc prowadzić do czynnego, świadomego i godnego uczestniczenia w liturgii Kościoła. Nie może ona ograniczać się wyłącznie do wyjaśniania znaczenia obrzędów, lecz ma szczególnie wychowywać wiernych do ufniej modlitwy, dziękczynienia, czynienia pokuty, kształtować w nich ducha wspólnoty, uczyć właściwego zrozumienia chrześcijańskiej symboliki⁵². Działalność katechetyczna nie ogranicza się tylko do troski o wzrost w wierze pojedynczych osób. Jej zadaniem jest również ukazywanie eklezjalnego wymiaru procesu katechetycznego. Katecheza buduje Kościół na wielu płaszczyznach⁵³:

– Katecheza jest *wychowaniem do rozumienia istoty Kościoła*. To właśnie podczas systematycznie prowadzonych spotkań katechetycznych istnieje możliwość zrozumienia prawdziwej natury Kościoła, jego celów i zadań.

– Katecheza jest *miejszem doświadczenia Kościoła*, ponieważ nie tylko realizuje się w Kościele i mówi o Kościele, ale także sama w sobie jest doświadczeniem Kościoła.

– Katecheza jest *czynnikiem odnowy Kościoła*. Uczestnicząc w funkcji prorockiej, rozwija misję odnowy i jest bodźcem dla oczyszczania się i reformowania Kościoła.

– Katecheza tworzy *przekonywujący obraz Kościoła*. Ważne jest to zwłaszcza w pracy z młodzieżą i dorosłymi. W katechezie należy dążyć do ożywiania postawy wierności nie tylko Kościołowi „przeszłości” i „teraźniejszości”, ale również Kościołowi „przyszłości” tzn. takiemu obrazowi Kościoła, w którym wyraźnie można odczytać prawdę, że jest on wezwany i kierowany przez Ducha Świętego.

Bibliografia

- Alberich E., Binz A., *Formy i modele katechezy dorosłych*, Torino 1995.
- Alberich E., *Katecheza dzisiaj. Podręcznik katechetyki fundamentalnej*, Warszawa 2003
- Bless W., *Jakie są wytyczne do układania katechizmu*, „Concilium” 1-5 (1970).
- Charytański J., *Katecheza ciągła w świetle Synodu 1977 w: Katecheza po Soborze Watykańskim II w świetle dokumentów Kościoła*, t. 2, Warszawa 1985.
- Charytański J., *Parafia wspólnotą przekazu wiary i życia chrześcijańskiego*, w: *Ewangelizacja*, red. J. Krucina, Wrocław 1980.
- Charytański J., *Zadania katechizacji w świetle dokumentów soborowych*, CT 37 (1967) 3.
- Colomb J., *Obecny stan katechizacji w całokształcie Kościoła*, „Concilium” 1-5 (1970).
- Czaja A., *Wierzę w Kościół. Katechezy o Bożym domu dla nas*, Opole 2013.
- de Lubac H., *Kościół realizuje Eucharystię, ale także Eucharystia realizuje Kościół*, w: *Medytacje o Kościele*, Kraków 1997.
- Exeler A., *Katechese in unserer Zeit*, München 1979.
- Glazik J., *Eine Korrektur, keine Magna Charta*, w: *Die Autorität der Freiheit. Gegenwart des Konzils und Zukunft der Kirche im ökumenischen Disput*, red. J.C. Hatnpe, t. 3, München 1967.

⁵² Por. S. Łabendowicz, *Formacja katechetów...*, s. 156.

⁵³ Por. E. Alberich, *Katecheza dzisiaj. Podręcznik katechetyki fundamentalnej*, Warszawa 2003, s. 171-172; por. K. Misiaszek, *Wspólnota...*, s. 23.

- Hajduk A., Marek Z., *Zasada wierności Bogu i wierności człowiekowi w polskiej katechezie*, „Seminare” (2001) t. 17.
- Jan Paweł II, *Homilia w czasie Mszy św. połączonej z udzieleniem I Komunii św.*, Łódź, 13 czerwca 1987, w: *Jan Paweł II w Polsce: 1979, 1983, 1987. Przemówienia i homilie*, Warszawa 1991.
- Kamiński R., *Kościół wobec sekularyzacji, Program duszpasterski 1998/99*.
- Kawa Z., *Rola katechezy w tworzeniu wspólnoty*, Lublin 1977.
- Kubik W., *Zarys dydaktyki katechetycznej*, Kraków 1990.
- Łabendowicz S., *Formacja katechetów w dokumentach Kościoła i literaturze katechetyczno-dydaktycznej po Soborze Watykańskim II*, Sandomierz 1997.
- Majewski M., *Katecheza wiarna Bogu i człowiekowi*, Kraków 1986.
- Majewski M., *Katecheza wspólnoty we wspólnocie i dla wspólnoty*, RTK 28 (1981) 6.
- Majewski M., *Pedagogiczno-dydaktyczne wartości katechezy integralnej*, Kraków 1995.
- Majewski M., *Tożsamość katechezy integralnej*, Kraków 1995.
- Marek Z., *Katecheza w świetle nowego Dyrektorium*, HW 10 (1999) I.
- Materski E., *Wychowawcze aspekty katechezy*, Kat 13 (1969) nr 2.
- Misiaszek K., *Wspólnota chrześcijańska (parafia) jako podmiot katechezy*, w: *Katecheza w parafii poszukiwanie tożsamości*, red. K. Kantowski, Warszawa 2004.
- Miziołek W., *Drogi katechezy dorosłych*, w: *Ewangelizacja*, red. J. Krucina, Wrocław 1980.
- Murawski R., *Co katecheta daje młodzieży w wychowaniu do odpowiedzialności za Kościół*, Kat 19 (1975) nr 5.
- Niparko R., *Dorosły – Katecheza*, w: *Encyklopedia katolicka*, red. S. Wielgus, t. 4, Lublin 1989.
- Niparko R., *Katecheza dorosłych. Zarys teorii*, Poznań 1987.
- Panuś T., *Zasada wierności Bogu i człowiekowi i jej realizacja w polskiej katechizacji*, Kraków 2001.
- Poręba P., *Psychologia rodziny*, Lublin 1972.
- Przybyłowski J., *Wyzwania pastoralne w dokumentach katechetycznych Kościoła katolickiego w Polsce*, w: *Przesłanie dokumentów katechetycznych Kościoła w Polsce*, red. S. Dziekoński, Warszawa 2003.
- Rozen B., *Nauczyciele i wychowawcy w wierze w świetle Dyrektorium katechetycznego Kościoła w Polsce*, w: *Przesłanie dokumentów katechetycznych Kościoła w Polsce*, red. S. Dziekoński, Warszawa 2003.
- Rusecki M., *Boska geneza Kościoła*, w: *Kościół w czasach Jana Pawła II*, Lublin 2005.
- Szafrański A.L., *Kairologia. Zarys nauki o Kościele w świecie współczesnym*, Lublin 1990.
- Tabaczyński W., *„Kościół domowy” w świetle nauki papieża Jana Pawła II*, „Ate-neum Kapłańskie” 86 (1994) z. 1.
- Turoś L., *Andragogika ogólna*, Warszawa 1999.
- Tyszkowa M., *Rozwój psychiczny człowieka w ciągu życia. Zagadnienia teoretyczne i metodologiczne*, Warszawa 1988.

Katecheza wychowuje do rozumienia istoty Kościoła Chrystusowego

Streszczenie

Od początku istnienia Kościoła celem katechezy jest prowadzenie chrześcijan do dojrzałości w wierze „według pełni Chrystusa” (Ef 4,13), a „wspólnota chrześcijańska jest początkiem, miejscem i celem katechezy” (DOK 254). Istnieje więc ścisła więź pomiędzy Kościołem a katechezą, ponieważ każdej koncepcji eklezjologicznej odpowiada określona wizja katechezy i każda forma katechezy zakłada pewną eklezjologię. Ze względu na fakt, iż „katecheza jest ze swej istoty aktem eklezjalnym” (DOK 78), to odpowiedzialną za nią jest cała wspólnota Kościoła – kler i laikat, jak i każdy jej członek indywidualnie, na podstawie swojego udziału w kapłaństwie Chrystusa i na mocy sakramentu chrztu (por. DOK 220). Katecheza domaga się więc udziału wszystkich podmiotów eklezjalnych w posłudze słowa Bożego i dowartościowania posług i charyzmatów, które są obecne we wspólnocie kościelnej.

Słowa klucze: katecheza, wychowanie, Kościół, Bóg, historia, czas, zbawienie, człowiek.

Ks. dr hab. Stanisław Łabendowicz, prof. KUL – Instytut Nauk Teologicznych KUL, Wydział Teologii, sekcja Teologii Pastoralnej i Katechetyki Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II w Lublinie. ORCID: 0000-0003-1695-2324

Milena Osowska

Geniusz kobiety w nauczaniu św. Jana Pawła II

The Genius of a Woman in the Teaching of St. John Paul II

Summary

John Paul II emphasizes that dignity, genius and vocation determine the gift of femininity. The Pope's message regarding the dignity and vocation of women is addressed both to men, who should recognize and respect the dignity of every woman, and to women, so that the awareness of their own dignity and their fundamental vocation is constantly reborn in them. According to the biblical descriptions of creation contained in the Book of Genesis, a woman is equal to a man in terms of dignity. It is the original sin that radically changes the situation of a woman. However, this was not God's intention, it is only a tragic consequence of acting against His will

Key words: genius of a woman, St. Pope John Paul II.

We współczesnym świecie coraz częściej można spotkać się ze światopoglądem, którego przejawem jest przedmiotowe traktowanie kobiety. Media coraz szerzej propagują model kobiety ignorującej wymogi własnej płci, sprzeciwiającej się macierzyństwu, czyniącej ze swego ciała wartość rynkową. W konsekwencji sama kobieta dąży do zaprzeczania własnej kobiecości, tracąc swoje wewnętrzne bogactwo i stawiając się tym samym w pozycji przedmiotowej wobec mężczyzny.